

КОЗІВНИЦТВО УКРАЇНИ

А. М. Маслюк, кандидат сільськогосподарських наук

ORCID ID: 0000-0002-4584-876

О. Й. Атановська-Маслюк

ORCID ID: 0000-0001-6635-917X

В. М. Зіневич

Інститут тваринництва степових районів імені М. Ф. Іванова
"Асканія-Нова" - Національний науковий селекційно-генетичний
центр з вівчарства
вул. Соборна, 1, смт Асканія-Нова, Каховський р-н,
Херсонська обл., 75230, Україна
e-mail: ascitsr_zavlabvivtsi@ukr.net

Козівництво України йде в ногу з його розвитком в Європі. Це, передусім, визначається важливим значенням кози для населення.

Еволюційні особливості кіз сприяють успішному розведенню їх у різних кліматичних умовах та практично у всіх країнах світу. В той же час, культурні породи усіх напрямів продуктивності добре пристосовуються до умов промислового виробництва, де показують високу продуктивність.

Основною продукцією кіз є цінне молоко, яке використовують в основному у свіжому вигляді та переробляють у кисломолочні продукти і лише близько 28% всього молока кіз йде на виробництво сирів. Найбільше козиного молока переробляють у різні види сирів в Європі (74%). Тут найбільше сиру виробляє Франція. В Україні з козиного молока виготовляють більше 7,5 тис. тонн сирів різних видів. Ми за цим показником серед європейських країн знаходимося на шостому місці, а в світі на тринадцятому.

Козівництво в Україні перебуває в стані формування. Головними перешкодами для успішної реалізації наявного потенціалу галузі є нечисленність поголів'я (особливо високопродуктивного племінного) і низький потенціал продуктивності тварин в господарствах, недостатній рівень їх технологічного оснащення, незадовільний стан і використання природних кормових угідь, відсутність цехів по переробці продукції і низька економічна мотивація сільськогосподарських виробників, а формування ринкових відносин у аграрному секторі економіки України та вступ країни до СОТ зумовлюють необхідність рентабельного ведення галузі тваринництва. В зв'язку

з цим, для забезпечення конкурентоспроможності молочного козівництва постають завдання суттєвого нарощення продуктивності молочних порід та створення необхідних умов годівлі і утримання кіз.

За останні 10 років, завдяки завезенню окремими власниками високопродуктивних кіз зааненської та похідних від неї порід підвищилася продуктивність кіз. Та все одно, продуктивність "місцевих" кіз з надоями 2,5-5,0 л поступається породистим з надоями 3,5-8,5 л.

В Україну за останні 10 років імпортовано близько 2 тис кіз (офіційні дані), середня ціна за голову становила біля 600 \$.

На сьогодні племінна база молочних кіз в Україні представлена трьома породами (зааненська, альпійська та англо-нубійська) та сімома племрепродукторами: ФГ «Золота коза» Кіровоградська область – зааненська порода; ФГ «Тетяна-2011» Київська область – зааненська та альпійська породи; ФГ «Козий двор» Київська область – зааненська порода; ФГ «Камадхену Англо-Нубійські кози» Житомирська область – англо-нубійська порода; ФГ «Лісова коза» Кіровоградська область – альпійська порода; ФГ «Добра корівка» Львівська область – альпійська порода.

Поштовх у розвитку молочного козівництва та особливо племінного в Україні могли б надати функціональні програми підтримки. В цьому напрямку є деякі зрушення. В кінці 2020 року кози були внесені до деяких програм державної підтримки розвитку тваринництва та переробки сільськогосподарської продукції на 2021 рік. Згідно цього документу за купівлю племінної козематки, цапа, кізочки, цапка в племінних господарствах України чи за кордоном можна отримати компенсацію до 17 600 гривень за одну голову.

У 2021 році вперше господарства, котрі утримують офіційно зареєстрованих кіз, отримали дотацію у розмірі 1000 грн на одну козематку та кізочку старше року, наявних станом на 1 січня 2021 року.

Для успішного розвитку потрібно декілька районуваних порід кіз для чистопородного розведення і схрещування. За результатами аналізу світового та вітчизняного досвіду у молочному козівництві для чистопородного розведення та удосконалення місцевого поголів'я визначено чотири основні перспективні для України породи молочного напрямку продуктивності: зааненська, альпійська, тогенбурзька, англо-нубійська та похідні від них європейські породи і типи. Нині в племінних господарствах утримують близько 1600 козематок зааненської, альпійської та англо-нубійської порід. Ще біля 10 ферм за кількістю кіз, їх продуктивністю та рівнем селекції

вже можуть бути атестовані на відповідність статусу племрепродуктора.

Останнім часом більше козівників приділяють увагу обліку молочної продуктивності козематок, оцінці кіз, спрямованому вирощуванні молодняку. Удосконалення кіз шляхом відбору та підбору тварин не дає миттєвого підвищення надоїв, на відміну від рівня годівлі, але має вирішальне значення для підвищення їх рівня в наступних поколіннях тварин.

Необхідність створення нових вітчизняних генотипів кіз молочного та молочно-м'ясного напрямів продуктивності обумовлена тим, що вони характеризуються винятково високою продуктивністю. Цим козам притаманний особливий тип конституції та обміну речовин. Здатність давати більше продукції поєднується з ефективним використанням поживних речовин, та, як наслідок, меншою витратою корму на одиницю продукції. Також позитивними сторонами цих тварин, на відміну від імпортованих, є краща пристосованість до кліматичних умов. На сьогоднішній день разом з громадським спілками «Асоціація козівників України», «Асоціація племінних кіз» та «Вівчарство та козівництво України» започаткована робота зі створення трьох вітчизняних порід кіз, українська біла, українська строката, українська коротковуха.

Вирішальне значення для економічної ефективності козівництва – вчасна реалізація продукції та її задовільна ціна. Цього можна досягти лише за допомогою раціонального поєднання всіх складових, а саме: селекційно-племінної роботи, повноцінної годівлі, технологічного та кадрового забезпечення, ветеринарно-профілактичних заходів тощо.